

Szemes Béla

Kegyetlen emberi játszma – „humoros” kivitelezésben

• (Martin McDonagh
Vaknyugat
című előadásáról)

Ismételten bebizonyosodott, az erőteljes hatást kiváltó darabok előadásának a házi színpadon van létjogosultsága, hiszen a helyszín atmoszférateremtő ereje, a színész és a néző „komfort-zónájának” közelsége, a bemutatott, általában kuriózumnak számító drámáktól függetlenül, önmagában is feszültségfokozó tényezőként hat.

Az idei évadban kortárs angol szerző, Martin McDonagh *Vaknyugat* című művét – Varró Dániel fordításában – a Hevesi Sándor Színházban Mihály Péter állította színpadra. A történet és a cselekmény előzetes ismerete nélkül már a cím önmagában meghökkentő, hiszen („eltorzított” nyelvi formájával), metaforikus jelentésével a *Vadnyugat* világának (törvény és rend nélküli) realiztikusságát asszociálja. McDonagh művének alcíme: fekete humor,

amely oximoron-szerű stilisztikai értelmezésével, a szójelentések egymást látszólag kizáró ellentétére alapozó tartalmával, a kortárs angol drámák egy csoportjának egyedi sajátosságaként aposztrofálható, egyidejűleg magában foglalva a groteszk, az abszurd és az (ön)íronia legjellemzőbb vonásait.

Az angol szerző drámájának története időben és térben nem behatárolható, univerzális szintéren közöl meghökkentő élettényeket: elsődlegesen arra irányítja a néző figyelmét, hogy két testvér (Valene Connor és Coleman Connor) vad dühvel terhelt, kegyetlen emberi játszmában realizálódó interperszonális kapcsolata kényszerű együttélésük során nap, mint nap milyen etapokon megy keresztül. Egzisztenciálisan mindketten „lecsúszott” figurák, akik ösztöneik alapján élik mindennapjaikat. A

„Ellenséges magatartásuk kiváltó oka, hogy az apai örökség letéteményese az idősebb testvér, aki – öccse látszólagos közönye ellenére – viselkedésével rá is játszik kiváltságos szerepére...”

testvérek közötti nyers és közönséges kommunikáció azonban nemcsak az egymással szembeni viselkedésük koordinátái között realizálódik, de kihat a darab többi szereplőjéhez kötődő viszonyukra, sőt igény szintjük meghatározza tárgyi környezetüket (a rendezetlen körülményeket, amelyek között élnek) is. Mert Valene és Coleman lefokozott életminősége, amellyel, hogy az igénytelenség rendkívüli mélységéről tanúskodik, szűkre szabott lakhelyük kaotikus állapotáról is képet fest: összevissza dobált használati tárgyaik nem csupán életük pillanatnyi kilátástalan voltáról, hanem további sorsuk, emberi viselkedésük, bekövetkezhető távlatosságának megváltoztathatatlan-ságáról, annak reménytelenségéről is tudósítanak. A szubkulturális közegnek – amelyben a cselekmény zajlik – elsődlegesen a fivérek a meghatározó figurái, konfliktusos kapcsolatuk az események fő vonulata, amelybe azonban erőteljesen „belejátszik” Welsh atya és a Kicsilány jelenléte.

A darab cselekményének nyitányát az emberi élet

„normális” viszonyai között szomorú – ám a fivérek által közömbösen fogadott – történet határozza meg: a Connor testvérek a minap temették el apjukat. Habitusukból fakadóan Welsh atyától nem is lelki vigasztalást várnak, hiszen apjuk elvesztésénél erősebben érdekli őket az utána maradt „vagyon” öröklésének kérdése. Ellenséges magatartásuk kiváltó oka, hogy az apai örökség letéteményese az idősebb testvér, aki – öccse látszólagos közönye ellenére – viselkedésével rá is játszik kiváltságos szerepére: nevének kezdőbetűit feltüntetve, önhatalmúlag kinyilvánítja jogát a hagyaték birtoklására. Mindennek ellenére a Valene és Coleman közötti viszály mégsem kapcsolható csupán az apa elvesztése kiváltotta érzelmi reakcióhoz – sőt, mint kiderül, Coleman lőtte apjukat agyon –, egymás iránti ellenszenvük íve a legapróbb tényről a másikban erős indulatot kiváltó cselekvésig húzódik: az idősebb fivér kedvenc chipséből sem hajlandó megkínálni testvérét, aki elégtételül elégeti bátyja vitrinben féltve őrzött,

Szereposztás:

Coleman Connor - Kiss Ernő *Jászai-díjas*
Valene Connor - Farkas Ignác *Jászai-díjas*
Welsh atya - Bellus Attila
Kicsilány Kelleher - Madák Zsuzsanna

Rendező: Mihály Péter

szenteket ábrázoló, műanyag figuragyűjteményét. A kevés szereplős darab – a testvérek alakjának közép-pontba állítása mellett – fontos figurája Welsh atya, aki jóindulata ellenére, az egymás iránti szeretet filozófiáját hirdetve, kudarcok sorozatát éli át, hiszen nem csupán Valene és Coleman erőteljes viszályát nem sikerül orvosolnia, hanem falujában a bűn ellen „vívott küzdelme” is hatástalan marad. A csalódásainak sorozata előbb alkoholizmusba torkollik, majd a végső kilátástalanság (bár a fivérekhez írott utolsó levele valamiféle gyónásra ösztönzi őket, alapvető viszonyukon azonban nem változtat) öngyilkosságához vezet. A dráma két „főszereplője” dühkitörésektől sem mentes vitájának feloldását talán Kicsilány vállalhatná magára. A megbékítő szerep leginkább számára adott, hiszen mindkét férfinak a „nőt” jelenti, akinek kegyeiért versenyeznek, de az érte való rivalizálásban egyikük sem válhat nyertessé. Ugyanakkor ambivalens viselkedése (mélységesen közönséges modora elkeseríti az atyát, ám annak öngyilkosságát követően őszinte gyásza a lelki megtisztulás reménységét hordozza magában), a Connor-fivérek egymás iránti megbékélésének kulcsát jelentheti. A darab végkifejlete azonban értékpusztulás: a testvérek szócsatája kis híján a fizikai tettelegességig (egymás életének kioltása) fajul, amelynek bekövetkeztét elkerülendő, Coleman távozik a házból, Valene a ház felgyújtásával „szabadul meg” az apai örökségtől, így a befejezésre nem marad más, mint az atya holtteste felett mániákusan virrasztó Kicsilány borzongató éneke.

Mihály Péter – akivel az utóbbi időben rendezőként is többször találkozhattunk – Madák Zsuzsa dramaturgiájára építkezve, önálló koncepciót teremtve állította színre Martin McDonagh művét.

Ügyesen használta ki a darab feszültségteremtő konfliktusait, kidolgozottnak éreztük az egyes karaktereket. Egyszerű, de hatékony megoldást jelentett a nyitó- és zárójelenetben felvillanó apró monitoron feltűnő kép, amely keretet adott az előadásnak. A rendezői felfogással harmonizált – egyúttal erőteljes atmoszférát teremtett – Kiss Borbála „dísztelen”, realiztikus díszlete.

A szerepeket alakító színészek játékaról ugyancsak dicsérettel szólhatunk. A Connor- testvérek fiatalabb tagjaként fellépő Kiss Ernő (Coleman), valamint a bátyja szerepét megformáló Farkas Ignác (Valene) színpadi teljesítménye az általuk megjelenített karakterek hibátlanul hiteles képét mutatta.

Bellus Attila Welsh atya figurájának színre vitelevelével az önpusztító életvitelt folytató (alkoholizmus, öngyilkosság), a hivatásában/küldetésében hitét veszített egyházi személyiség élethű figuráját mutatta. A Madák Zsuzsanna (Kicsilány Kelleher) alakította szereplő jellemének összetettsége – közönségesség és a gyász átélése – ez utóbbiban hatásosabban érvényesült.